

Bizdeki Fabrika ve Fabrikasyon Problemi

Zeki SERTTAŞ
Y. Müh.

Endüstri memleketleri ile şark memleketleri arasında fabrika ve fabrikasyon kelimelerinin mânaları aynı şekilde anlaşılmaz. Garpli için fabrika denildiği zaman, Mühendis, kalifiye teknisyen ve işçisi, teknik, kalkülasyon ve ticari büroları olan, seri şekilde rakiplerine karşı, kalite ve maddeleri tespit edilmiş zamanlar içinde imal eden ve daima inkişafı düşünülen bir yer anlaşılır. Garp fabrikaları prensip itibarile kendi işçi ve teknisyenini dâima kendisi yetiştirir. Her fabrika aynı zamanda bir sanat okulu ve araştırma yeri gibi kabul etmek icab eder. İşçi burada çırak olarak hususî, nazarı ve ameli olarak bilhassa kendi fabrikası ile ilgili sahalarda senelerce yetiştirilir, imalât için işçi sıfatını aldığı zaman işinin tam ehli bir işçi olarak tezgâh başında görebiliriz. Bir fabrikada yetiştirilen bir işçinin fabrikaya olan bağlılığının da fazla olması bakımından garbin kabul ettiği fabrika ve fabrikasyon sisteminin bugünkü endüstrinin inkişafı için bir temel teşkil ettiğini kabul etmek icab eder. No. 1 ve 2 Fotoğraflar bir fabrikada çıraklara verilen nazarı dersleri ve ameli olarak nasıl yetiştirildiklerini göstermektedir:

Şekil 1 : Modern bir fabrikada ameli yetiştirme

Fabrikalar ortalama kendi işçilerinin % 50 - 60 ini kendileri yetiştirirler. Bunların % 70 i fabrikaya bağlı ve sadık kalır. Yetiştirilen işçilerin % 20 sinden fazlası fabrikanın usta ve teknikeri olurlar.

Garpli için fabrika, bir intizam ve iş disiplini yeri olarak kabul edilir. Burada zaman, fabrika için olduğu kadar işçi için de önemlidir. İşçi ancak yaptığı işle mütenasip yevmiye kartı işlene-

ceği dolayısıyla her iş ister istemez muayyen bir zaman sonra hesaplandığı gibi biter, ve kontrol-lara tabi tutulur.

No. 3 ve 4 fotoğrafları bir fabrikada konstrüksiyon bürosunu, işçilerin nasıl sistematik modern âletler ve tezgâhlarda çalıştıklarını gösterir. Her fabrika seneler geçtikçe artan prodüksiyon ile, işçi adedile, inkişaf ettirdiği yeni âletlerle, büyüttüğü fabrikasile, fabrikayı idare eden idarecilerle iftihar eder.

Garpli nazarında, fabrika demek, teknik, inkişaf, yenilik, kalite ve kalifiye işçi demek olduğundan her fabrika kendi imalâtı için dünyadaki bütün rakip fabrikaların imalâtlarıyla yakından ilgi gösterir. Hedef daima daha iyisi, daha ucuzu için imalât, teknik teçhizatını daha iyi organize etmektir. Holânda da her 25 işçiye bir yüksek tahsil görmüş mühendis ve mütehasşis isabet eder. Her iş ve herşey mutlaka teknik esaslara dayanarak ikmal edilir. Kalifiye işçi, teknisyen ve mütehasşislerin, hayatlarını muayyen branş ve işlerde geçirmeleri ve böylelikle her işin daha kolay inkişaf edebilmesi her fabrikada sağlanmıştır.

Şekil 2 : Modern bir fabrikada nazari yetiştirme

Fabrikalarda işin hitamındaki kontroller bilhassa önemli kabul edilir. Foto No. 4 bir parçanın iyi olup olmadığı agrandismanına tabi tutulduğunu gösterir.

Bizdeki ve şark memleketlerindeki fabrika anlamı ise büsbütün başkadır. Bizde, içinde her ne şekilde olursa olsun bir şey imal edilen yere ekseriya fabrika ve küçük çaptakilerine bazan imalâthane denir. Seri halinde, band transportörle

Şekil 3 Modern bir fabrikada konstrüksiyon bürosu.

prodüksyonu tanzim edilmiş, muayyen bir zaman için muayyen bir işin bitirilmesini sürekli olarak sağlamış fabrikalar az olduğu gibi hemen hemen hiç bir fabrikada endüstri memleketlerinde olduğu gibi kendi işçisini yetiştirmek için bir organizasyona malik değildir. Fabrikalar işçilerin ekseriya harçten temin ederler ve uzun zaman bir fabrikada muayyen bir iş üzerinde çalışan işçi ve teknisyen yüzde itibarile çok cüzidir.

Fabrikalarımızda tam mânâsile standartlar üzerine ve mailiyeti tam olarak hesaplanmış kalite prodüksiyon yapanlar ve bu gaye için bol teknisyen ve mühendis istihdam edenler hemen yok gibidir. Piyasadaki mamullerin bozukluğunu, hoş görmemiz istenilen arzu edilen iskartalar, ne yapalım yerli mal bu kadar ölür zihniyeti, işte fabrikalarımızda garp zihniyetile çalışılmadığına, ucuz ve bozuk imalâtın hedef tutulduğuna, kalifiye işçi ve teknisyenlere" önem verilmediğine, bilhassa mühendis istihdamı onlar için adeta, onların gelişi güzel imalâtı için bir engel sayıldığına birer delil teşkil etmektedirler.

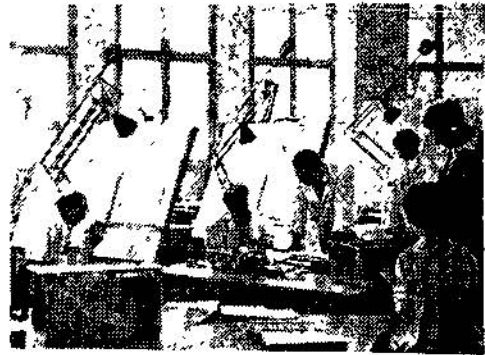

Şekil 5 : Fabrikada yemek

Şekil 4 Parçanın agrandismanla kontrolü.

Bugün bir memleketin kültürü hiç şüphesiz onun teknik alandaki ileri durumu ile ölçülmektedir. Endüstrimizin kalkınması umumi hayatın topyekûn kalkınması demek olduğuna göre, her işimizde tekniğe vereceğimiz önemle mütenasip müsbet gelişmeler meydana gelebilecek, önem verilmediği müddetçe de sarf edilen para, zaman ve enerji boşa gidecek, bir asır evvelki ihmaller nasıl bugün kolay telafi edilemiyorsa, bugünkü fırsatlar iyi kullanılmadığı takdirde gelecekte islâhı imkânsız güçlüklerle karşılaşılacağını kabul etmek ve topyekûn daima ve her alanda semereli iş başarmağa mecbur olduğumuza inanmamız zarruri ve elzemdir.

şekil 6 . Fabrikada resimhane.